

GRØNLÆNDER I DANMARK

Af Angmalortok Olsen

Desværre har der for mig været lidt forvirring om selve overskriften på teksten, eftersom jeg i sin tid sagde ja til at tale om grønlændere i Danmark, men senere i en bekræftelse fra selskabet opdagede, at det hed grønlænder i Danmark.

Selv om disse to overskrifter for så vidt har to vidt forskellige aspekter, vil jeg dog lade overskriften flyde lidt og prøve at tage det ud fra begge ting.

Det er altid rart at kunne orientere sig lidt i emnet. Det falder jo lige for at dele emnet i 1) Fortid, 2) Nutid og 3) Fremtid. Lad os starte med fortiden.

De første grønlændere i Danmark overhovedet var, efter hvad vi ved, Pok og Keperok, som kom hertil i 1724, for at Hans kongelige Majestæt og andre af rigets herrer kunne danne sig et indtryk af de nye undersåtter. De blev feteret og båret på hænder og fik lov til at optræde på slap line.

Det er utvivlsomt, at de har haft store sprogproblemer og orienterings- og tilpasningsproblemer i det fremmede samfund.

Det er for øvrigt én af grundene til, at vi har kaldt vor grønlandske rådgivningsinstitution „POK“ op efter den ene af dem, og lokaliteten for institutionen er Adm. Gjeddens Gaard, hvor vi er næsten sikre på, de har bevæget sig.

Så længe de havde nyhedens interesse, har de sikkert haft det pragtfuldt, og jeg vil tro, at det heller ikke dengang har været svært at få en eller anden til at punge ud, hvis man med et stort og strålende smil sagde: „Mig gerne ha' øl.“

Heldigvis vendte de tilbage til hjemlandet i 1728, inden de var helt forsumpede, og da de ved hjemkomsten fortalte om oplevelserne og forholdene i det store udland, blev de af deres landsmænd stemplet som uvederhæftige personer.

Se – alene ved det lille tilbageblik til omkring 1724 kan vi være fristet til at fundere over, at vi i dag, anno 1970, kan nikke genkendende til det meste af det. Men lad os vente med det til senere.

Men vi tør måske nok konstatere, at de første grønlændere i Danmark ved deres beretninger skabte grundlaget for myten om Danmark som landet, hvor det flyder med øl og honning – undskyld, nej mælk og honning. Den dag i dag kan man træffe den indstilling, at Danmark er et rigt land, og at alle danskere er rige. Hvis man

Foredrag holdt i Det grønlandske Selskab 8. oktober 1970.

blot kunne komme til Danmark og måske oven i købet blive dansk gift var ens lykke gjort.

Når man tænker over danskerens økonomiske og sociale rolle i forbigangne tider og i dagens Grønland, er det så ikke meget nemt at forstå denne indstilling?

Men Danmark stod og står altså stadig som det forjættede land, og mange af Pok's landsmænd har siden 1728 tænkt sig til en eventyrrejse til det rige land.

Så vidt jeg ved, har der indtil 1940 ikke været så mange igen, der kom på denne eventyrrejse. De, der kom herved, har hovedsagelig været på uddannelse i de forskellige praktiske håndværk og til efteruddannelse til lærere og præster.

Jeg var selv i Danmark under krigen, og der var dengang kun 75–100 grønlændere her i landet, nogle få som fast bosiddende og resten unge, der enten var under uddannelse eller strandet efter uddannelse på grund af krigen.

Dengang som nu var næsten alle uddannelser betalt af Grønlands-administrationen på datidens kontraktlignende uddannelsesordninger, og administrationen havde et anderledes fast greb om de unge under uddannelse. Det blev påset, at ingen kom i uføre og vanskeligheder, og selv om der måske har været tilpasnings- og sprogproblemer, var det ikke noget, man tog alt for alvorligt. Da der ingen var på egen boldgade, betød problemerne ikke, at andre administrative instanser blev indblandet, og man kunne sige, at der officielt ingen problemer var.

Under krigen hørte man vistnok de første rebelske toner fra grønlændere. Hos Helene og Svend Frederiksen og hos Else og Carl Broberg mødtes grønlændere for at snakke grønlandspolitik, og da jeg boede hos Frederiksens, kunne jeg jo ikke undgå at høre diskussionerne, som dengang ikke gik mindre stille af end nu. Fra disse diskussionsaftener kan jeg huske først og fremmest Frederiksens og Brobergs samt Jens Kleist, Anda Henriksen og Guldborg, Chr. Bertelsen, Peter Heilmann og mange andre. – Er det ikke meget sjovt at høre nogle af disse navne i rebelsk sammenhæng?

Disse grønlandske kredse fik den idé, at man burde stifte en grønlandsk forening til at tale grønlændernes sag. Det kan nævnes som et kuriosum og som tegn på administrationens autoritative greb om nogle af disse mennesker, at en del røster oplod sig med et forslag om, at man først spurgte Grønlands styrelse, om man i det hele taget måtte stifte en sådan forening. – Heldigvis blev disse røster bragt til tavshed, og resultatet blev den forening, vi i dag kender som „Pekatigît Kalâtdlit“, som jeg har den ære at være formand for.

Efter min bedste overbevisning kan jeg sige, at den danske befolknings holdning over for grønlændere førhen som nu har været venlig, interesseret, overbærende og i visse tilfælde usikker. Men selv om man havde denne gennemgående gode indstilling til grønlænderne, var der helt op til krigsårene ikke mange blandede ægteskaber.

De kunne vist tælles på én hånd. Styrelsen frarådede for øvrigt direkte den slags ting, og det blev af de fleste betragtet som et socialt tilbageskridt at gifte sig med en grønlander.

Hvis jeg her må tage tiden til det, vil jeg egentlig godt fortælle lidt om mine første indtryk i Danmark.

Hvordan han så end fik råd til det, sendte far mig herved i 1937 for egen regning for at jeg kunne gå i skole. Han ønskede ikke, at jeg skulle under den sædvanlige kontraktuddannelse, og så derefter betale for uddannelsen hele livet igennem, – hvilket han forklarede mig senere. Far var dengang missionspræst i Thule, hvor jeg er født og opvokset. Mine første år var altså mellem helt frie mennesker, og dengang var kun far og mor samt handelsbestyrer Hans Nielsen og familie de eneste fremmedelementer i Thulesamfundet. Jeg glemmer næsten helt Nakorsapaluk Mogens Holm og Erik og Jako Holtved som eneste danskere, men de var næsten lige så gode som grønlandere. Jeg har altså ikke på Grønland kendt noget som helst til sydvestkystens traditionelle forhold mellem danske og grønlandere, og har følgelig ikke været indpodet med den sædvanlige stærke autoritetstro til danske, hvilket måske har præget mig noget rigeligt senere i mine synspunkter.

Jeg kom herved med den sproglige ballast, at jeg på dansk kunne sige „goddag“ og „tak for mad“. Af tøj havde jeg det, som fornuftige mennesker går med i Thule, og jeg var efterhånden blevet træt og forarget over, at folk langs hele Grønlands kyst absolut skulle glo på mig, og det blev jo ikke mindre, da jeg steg i land ved Trangraven. Da det var noget varmt i Danmark, gjorde det egentlig ikke noget, at Erik Holtved fik dragten senere, og hvis nogen skulle være interesseret, kan man vel stadig glo på den i Nationalmuseet.

Jeg blev modtaget af min faster Helene Frederiksen og hendes mand Svend. Vi kørte derfra i vogn, og da jeg komplimenterede Svend med det fine køretøj, idet jeg naturligt troede, at enhver voksen mand også i Danmark havde eget køretøj, lo han henrykt og sagde, at det ikke var hans og at man bare betalte for at blive kørt. Senere forstod jeg, hvad en taxa er for noget, men efter den bommert sagde jeg ikke ret meget mere på turen. Da vi kom til Hvidovrevej 18 og steg ud, kom der straks nogen og gloede, og min irritation blev ikke mindre, da jeg stødte tær og pandebrask mod glastruden i gadedøren, som jeg ikke havde set i de distraherende omgivelser, og gadens unger begyndte at grine. – Havde man da også nogensinde hørt eller set noget så vanvittigt som at anbringe et så stort stykke glas i en træramme – og så som gadedør!

Efter nogle dages tilpasning og nyt tøj og sko, som var frygtelige at vænne sig til, var det ligesom det hele var noget lysere. Næste bommert kom, da jeg begyndte at gå lidt omkring. Vi boede omkring 3 minutter fra Damhussøen, og en dag nåede

jeg dertil med min lille kusine Bodil som chaperone. Da vi kom til søen, opdagede jeg straks en herlig andeflok langt inden for skudvidde og kunne ikke forstå, at mange voksne mænd gik forbi uden tilsyneladende at se dem. Jeg standsede et par stykker og prøvede at gøre dem situationen klar, men da de tåber blot nikkede smilende uden at forstå mig, opgav jeg at låne en bøsse og fik fat i et par gode sten. En dreng, der er født og opvokset i Grønland, er på det nærmeste født med en sten i næven og kan bruge den, og det varede da heller ikke længe, før der lå en bedøvet andesteg på vandet. Jeg var henrykt og ville nu ha' hjælp til at bringe den ind, og ingen kan sætte sig ind i min forbløffelse, da jeg pludselig så mig omringet af en masse vrede mennesker, som på det nærmeste rystede mig og sagde en masse, jeg ikke kunne forstå. Bodil hylede op værre endnu, da jeg blev ført hjem af en tilkaldt betjent. Jeg forklarede min faster sammenhængen, og hun forklarede det videre til betjenten og nogle af de vrede folk, hvorpå de alle gav sig til at grine. Betjenten gik med en advarsel. – De var mærkelige i Danmark – tænk at æde hæslige kar-tofler og frikadeller, medens ænderne næsten kunne tages med hænderne!

Jeg kom i skole i „Skolen ved Skellet“, „Aalholm Skole“ også kaldet. Sikke besvær det første halve år med det vanvittige sprog. Jeg fik en god, men meget myndig lærerinde, som fik den pudsige idé at lade en af mine kammerater lære mig dansk læsning ved at sætte os sammen uden for klassen i timerne. Det var probat, men han tog skade på sin sjæl og er senere blevet lærer. Børn er naturligt og instinktmæssigt grusomme. Man skal ikke afvige meget fra normen, før man bliver drillet. Jeg, som aldrig nogensinde havde slået nogen før, fik hurtigt lært at slå fra mig, og hver gang jeg tævede dem i raseri, blev det endnu mere spændende og morsomt at drille ham den mærkelige, for hver gang kom gårdvagten dem jo til hjælp og stillede mig op ad skolegårdsmuren til straf.

I de to år, jeg gik der, var der vist ikke mange dage, hvor jeg undgik at stå ved muren. Jeg gav dem masser af tæv – men hvor kunne man dog føle sig ensom og længes hjem.

For at sætte punktum for beretningen om mig selv, kan jeg sige, at jeg ikke længere går rundt og tæver folk – selv om lysten kunne være der nogle gange. Selv om jeg har været gift og hjemfaren i over 20 år og i den tid har boet i Danmark, længes jeg stadig hjem, og hjem vil for mig altid betyde Grønland. Jeg er vel så velintergreret i det danske samfund, som nogen grønlænder kan forvente at blive, men alligevel kommer jeg vist aldrig til at føle mig helt 100 % hjemme. Selv om jeg måske gjorde det, ville omgivelserne automatisk udpege mig som et fremmedelement. Utallige gange oplever jeg, at mennesker, jeg kommer i forbindelse med, af almindelig venlig interesse spørger, hvor jeg kommer fra. Stor forbløffelse, når jeg siger Grønland. – Jeg bliver som oftest tippet som sydeuropæer – ak, ak!

Krigstiden oplevede herværende grønlændere som noget af en åbenbaring. Der har siden krigen ikke været en sådan følelse af samhørighed og sammenhold blandt herværende grønlændere, som der var under krigen. P. K. kom til at fungere som samlingssted for alle, og i disse sammenkomster udkrystalliseredes mange af de tanker, som vel i mere eller mindre grad har præget efterkrigstidens udvikling. Samtidig med et større sammenhold blandt grønlænderne opstod der af den fælles skæbne en større samhørighedsfølelse med den danske befolkning. Selve situationen og den danske befolknings reaktion til den lærte grønlænderne, at man intet fik foræret i folkelig henseende, hvis man ikke var parat til at slås for sin overbevisning, selv om det betød, at man måtte kæmpe mod de herskende autoriteter. Det blev banket ind, at det var en menneskerettighed selv at bestemme egen skæbne.

II. Nutid.

Jeg vil gerne regne tiden fra 1945 til nutiden. Umiddelbart efter krigen blev på det nærmeste hele den grønlandske koloni i Danmark udskiftet. Ganske vist var der en fastboende kerne, som førte ideer og forening videre, men det stærke sammenhold fra krigens dage kom aldrig igen.

Der var ikke de første ca. 10 efterkrigsår en væsentlig stigning i antallet af grønlændere hernede. Omkring 1948 og vel især efter 1953 blev der livligere trafik til og fra Grønland, og dette samt igangsættelsen af mange forskellige aktiviteter på Grønland og uddannelser hernede betød en begyndende stigning af det grønlandske islæt.

Bortset fra dem, der kom som følge af de forskellige uddannelsesprogrammer og patienter som følge af børnelammelsesepidemien og tuberkulosekampagnen, begyndte der at vise sig private, der var kommet herved på mere eller mindre eget initiativ. Hvem det var og i hvilket antal, kan ikke siges, da der ikke har fundet nogen registrering sted. Hvis jeg i dag skal give et skøn, vil jeg anslå, at der er omkring 3.000 grønlændere spredt over hele landet. Den ikke private sektor er vel lettest at skaffe sig overblik over ved hjælp af medicinalkontorets lister over patienter på hospitaler, institutioner og andre behandlingssteder, lister over forvarede og uddannelsessektorens lister over personer til uddannelse. Eksempelvis kan nævnes, at uddannelsessøgende alene tegner sig for ca. 1.300 personer, bestående af unge, der er på videreuddannelse i boglig retning, lærlinge, efterskoleelever, sømandsskoleelever, 1 år i huset, 6.-7. klasser i Danmark, skolebørn på 3 måneders ophold samt Holsteinsborg-børn på Danmarks-ophold.

I modsætning til tidligere begyndte problemerne at melde sig. Selv inden for uddannelsessektoren, hvor der førhen ingen problemer var officielt, begyndte kvalerne,

og de uddannelsessøgende stiftede, for at kunne varetage deres interesser, „Unge grønlænderes Råd“.

Den private sektor havde vel mange individuelle problemer, men de var ikke kendt, da der af gode grunde ikke var nogen opfølgning af, hvordan disse på egen boldgade klarede sig. Jeg kan iøvrigt her indskudt sige, at vi for over to år siden i komiteen PITO drøftede det akutte behov for en videnskabelig undersøgelse af de herværende grønlænderes tilpasningsproblemer, og gjorde noget for at få igangsat en sådan undersøgelse. Nu ser det stærkt ud til, at en sådan undersøgelse kan igangsættes inden for det nærmeste år.

Men man hørte fra tid til anden rædselsberetninger fra forskellig side. Der kom ustandselige henvendelser til Pekatigît Kalâtdlit om hjælp, men det var begrænset hvad foreningen formåede økonomisk og hvad formanden og bestyrelsens medlemmer kunne overkomme. Det var især unge grønlandske kvinder, der var kommet herved via en forbindelse med en dansk håndværker, enten gift eller lovet ægteskab, man hørte om. Det skal dog her straks siges, at der var og stadig er lykkelige og harmoniske ægteskaber af denne kategori, men man hørte og hører vel også stadig om ulykkelig udgang af sådanne forbindelser. Vi ville gerne hjælpe, men manglede midlerne, indtil Grønlands Landsråd i 1966 stillede midler til rådighed, således at „POK“ kunne oprettes. Jeg går vist ikke sagshemmeligheden for nær ved at røbe, at vi sidste år behandlede 277 sager. Prøv at regne procentregning på de skønnede 3.000 minus de uddannelsessøgendes 1.300! Jeg tør i dag af rent menneskelige grunde ikke tænke på, hvor fortvivlet situationen havde været for mange, hvis vi ikke havde haft „POK“. Naturligvis har vi vore gengangere i institutionen af både mænd og kvinder, men vi har da også konkret viden om mange, der lever i samfundets lidt mørkere lag, som vi aldrig kommer i forbindelse med, da vi hverken har kræfter eller midler til opsøgende virksomhed.

Men én af de ting, arbejdet med institutionen har lært mig, er, at det er uhyggeligt rigtigt, hvad sociologerne siger, at en tilflyttergruppe, som racemæssigt, sprogligt og uddannelsesmæssigt ikke er på niveau med det etablerede samfund, automatisk ender som proletariat.

Så lad os da nævne den anden side også, at grønlændere med kvalifikationer synes at klare sig udmærket i konkurrencen hernede. Der er grønlændere som håndværkere i udmærket arbejde, i kontorfagene, som ledende folk i administrationen af forskellig art, bl. a. EDB, grønlandske ingeniører, lærere, søfolk osv.

Så kan man måske fundere over, at der fra officiel side udbasuneres, at man på Grønland kan bruge alle kvalificerede grønlændere. Men vi er mange, der forlængst er ophørt med at tro på den skrøne. Trivselsundersøgelser og motivationsundersøgelser i hele verden synes at pege på, at lønmæssige faktorer er af sekundær betyd-

ning i forhold til de personlige udfoldelsesmuligheder, der er i arbejdet. Det må vel også gælde her. Så det må da være muligt ved en lidt aktiv rekrutteringspolitik og jobtilrettelæggelse at få alle de kvalificerede grønlandere tilbage til Grønland, hvis man er interesseret i det. Vi må antage, at man ikke er det, og vi ved da også, at administrationen betragter visse personer som uegnede til at vende tilbage til Grønland, altså ikke kan få arbejde på Grønland, uden at vi kender præmisserne til en sådan dom.

Jeg vil gerne her drage en gruppe frem, som normalt plejer at blive overset, de, der sidder i danske forvaringsanstalter og fængsler. Jeg skal ikke bedømme, hvordan de klarer sig rent lægeligt, men skal kun sige, at den jeg kender mest til ved et værgeforhold har slæbt sig gennem den ene fængselspsykose efter den anden, vrangforestillinger og nu oftest sidder sløvt og apatisk hen. Jeg er vel ikke den eneste, der harmes over de anbringelser til observation og behandling samt forvaring på ubestemt tid, der finder sted. Jeg tror, at det var dr. Goldschmidt, der fortalte mig, at han engang under visse undersøgelser holdt møde med et hold læger angående grønlandere til mentalobservation. Lægerne sagde brutalt men ærligt, at de ikke kunne sige, om observanten var sindssyg eller bare var grønlander, for de kunne ikke kommunikere med ham på rette måde. — Jeg misunder ikke den læge, der skal lægge navn og ansvar til en erklæring til brug for en ret og senere måske skal behandle en grønlandsk forvaret på det nærmeste i blinde. Hvad bliver der egentlig tilbage af den smukke resocialiseringstanke, når forvaringsopholdet på det nærmeste mister sin behandlingsmæssige side? Hvad med den uhyrlige isolering på top af selve forvaringen, der sker på grund af sprogvanskeligheder og mentalitetsforskelle? Er man sikker på, at den forvarede i det hele taget har fattet hele retssagen og den idømte straf på grund af sprogvanskeligheder? Tror man, at nuværende praksis er velegnet til at bibringe en forvaret en sund respekt for det grønlandske retssystem? — Hvis så det hele kunne ske på Grønland!

Andre grønlandere, som også lider uforholdsmæssigt meget under isolation her i Danmark, er de, der er på hospitaler og i plejehjem. Også i hospitalerne har man problemet med ret behandling på grund af sprogvanskelighederne. Mange er de telefonopringninger til mange af os personligt og til „POK“ fra venlige mennesker, som beretter om fuldstændig isolerede, grædende grønlandske patienter på det og det hospital. Der er grænser for, hvad enkelte formår, og selv om vi i „POK“ med økonomisk bistand fra Ministeriet for Grønland har kunnet starte en „Besøgstante“-ordning, som forsøger systematisk at besøge hospitalerne, vil jeg gerne her rette den opfordring til tilhørerne — især til grønlandere — om på privat basis at besøge nogle af de isolerede på hospitaler og plejehjem. Jeg vil tro, at et sådant besøg bærer belønningen i sig selv.

Den gruppe, jeg endnu ikke har sagt noget om – de uddannelsessøgende – kan jeg faktisk ikke behandle retfærdigt medmindre jeg først ser på uddannelsessystemet på Grønland. I det hele taget har jeg fundet det meget svært, ikke alene ved dette foredrag, men også i mit daglige arbejde blandt grønlandske kredse her, at undgå at behandle og tage stilling til problemernes extension oppe på Grønland. Så uanset godthåbske kredsens vredesudbrud er vi hernede ustandselig tvunget til at beskæftige os med Grønlands problemer. Problematikken for grønlandere her er ubrydelig forbundet med problematikken på Grønland.

Generelt sagt betyder enhver form for uddannelse for et grønlandsk barn en ud-rivning fra det hjemlige milieu før eller senere. Alle ved, at der i vid udstrækning opereres på kostskolebasis og dertil Danmarks-ophold med videre. Jeg er ikke psykolog, men jeg har forstået på fagmænd, som kan referere til eksisterende undersøgelser rundt om i verden, at alene dette kan skabe alvorlige konflikter for et barn. Desuden betyder kostskolelivet en ensidig påvirkning af børnene, en regulær ensretning, uden væsentlige muligheder for påvirkning fra hjemmene.

Det er mit indtryk, at det er i disse kostskoler, at man fra skolevæsenets side bevidst starter den proces, der skal overbevise barnet om, at alt det, der er grønlandsk, ikke duer, leveform, livssyn og sprog. Her betyder det faktum, at barnet er tvunget til at tilegne sig skolekundskaberne på et fremmed sprog, at de første og alvorligste barrierer er brudt. Resten er ikke så svært, og metoden har med held været brugt af Danmarks store naboer mod syd og øst og mange andre.

Det er også mit indtryk, at den tidlige fremmedgørelse fra det hjemlige milieu for barnet ofte betyder, at det ikke kan klare sig i det hjemlige milieu efter endt skoleuddannelse. Jeg synes, at det bør være et ufravigeligt krav til et lands uddannelsessystem, at det gør børnene bedst muligt egnede til at klare sig i hjemlandet.

Endelig må det vel siges, at et kostskoleliv er et liv i beskyttet milieu, hvor den, der udviser mindst privat initiativ, kommer lettest igennem. Alt andet end lektielæsning bliver gjort af andre, og det udenomliggende samfunds problemer får ikke lov at trænge ind.

Lad os antage, at eleven gennemgår hele den grønlandske skolegang og ender med realeksamen. Og hvad sker så? Enten kan der ikke gives en videregående uddannelse på grund af hans resultater, og vedkommende bliver i Grønland. Eller også fortsættes der med en videregående uddannelse i Danmark i boglig retning i en kostskole eller også et andet uddannelsesprogram i Danmark, men stadig under opsyn. Som sagt havner nogle i kostskoler og andre havner i halvinstitutionelle hjem rundt omkring, og stadig opnår de ikke noget kendskab til livets realiteter.

Forstander Poul Madsen fra Grønlanderhjemmet kan sikkert fortælle massevis om manglende realitetssans og manglende proportionssans hos sine unge grønland-

ske beboere. Han kan også fortælle om, hvor mange fristelser der egentlig eksisterer for ubefæstede sjæle, når de første gang mødes med storbymilieuet. Jeg har hørt om så tragi-komiske ting som tilkaldelse af politi til hjemmet for at fjerne unge fyre, som kører frem og tilbage foran Grønlænderhjemmet i bil for at fiske grønlandske piger. Tragisk, fordi det f. eks. for 2 år siden var sådan, at 100 % af de piger, der var hernede på frisøruddannelse, rejste hjem med et barn.

Uddannelsessektoren kan vel bekræfte, at antallet af afbrudte uddannelser blandt grønlændere i Danmark procentvis er meget i relation til dansk norm.

I mine øjne er det forståeligt, at mange går i stykker, da uddannelsessystemet i Grønland i stærkt beskyttede, ensrettede miljøer ikke giver den karakter og resistens, der er nødvendig i storbysamfundet. Personligt har jeg i mange år ment, at København er et skidt sted til uddannelse af unge grønlændere. Provinsen er langt bedre til grønlandske uddannelsessøgende. Men som sagt må vi erkende, at det, taget som et stort hele, kan siges, at spildprocenten blandt grønlandske uddannelsessøgende er meget stor.

Jeg har set en statistik vedr. unge under videre skolegang i Danmark fra 1.8.68 til 31.7.69. Ud af 100 har i dette tidsrum 22 afbrudt uddannelsen, 49 fuldført uddannelsen og 29 fortsat uddannelsen. Hvis vi piller nogle ud, kan vi sige, at studenterkursus nævner 3, hvoraf 2 har afbrudt uddannelsen, forskellige afgangskurser nævner 5, hvoraf 4 har afbrudt uddannelsen. Polyteknisk Lærestalt og Universitetet nævner 10, hvoraf 6 har afbrudt og ingen har fuldført. Jeg er altid tilbøjelig til at se rent menneskeligt på de problemstillinger, jeg møder, og derfor kan jeg ikke undlade at spekulere på, hvad der egentlig sker bagefter med uddannelsessystemets smadrede livsskæbner.

Lad os prøve at se på, hvorledes herboende grønlændere egentlig oplever de unge uddannelsessøgende, når de bliver sendt til Danmark. Naturligvis er det, jeg vil sige, en grov generalisering og måske taget lidt i ydre rammer. Når det unge menneske kommer herved, lad os sige med en realeksamen, oplever vi det som et så uhyggeligt pro-dansk individ og med så kraftige skyklapper, at det næsten ikke er til at tale til. Det første års tid, hvor han befinder sig i Danmark, og hvor han begynder at komme i kontakt med den almindelige danske befolkning, oplever vi ham som et skrupforvirret individ. Han kan ikke forstå, at den danske befolkning synes, at det er meget naturligt, at han har sin egen kultur, sit eget sprog og sin egenart. Men det får ham til at spekulere, og han har svært ved at finde et ben at stå på. Det efterfølgende år begynder han at få lidt fodfæste, men begynder samtidig at have svære kvaler, fordi han får mistanke om, at nogen har prøvet at snyde ham for noget. Lad os kalde dette „noget“ for den grønlandske fædrearv. Det 3. år har vi så pludselig et individ, der er så pro-grønlandsk, at han igen ikke er til at

holde ud, og vi må så fungere som sikkerhedsnet og prøve at få ham til at erkende, at sandheden i mange tilfælde ligger noget fra yderstandpunkterne.

Ud af alt dette får vi så nogle, der er dybt interesserede i den grønlandske samfundsproblematik, og nogle – desværre flertallet – som er revnende ligeglade. Og jeg vil også tro, at disse sindsstemninger har uendeligt meget at gøre med individets evne og vilje til at fuldføre frie studier.

Jeg skal ikke her fortie, at der er mange unge grønlændere, som på det groveste misrøgter deres studier og i stedet kaster sig over det fornøjelige liv, som Danmark giver adgang til, og ej heller skal det skjules, at nogle af disse unge på det nærmeste er subjekter. Men når jeg siger dette, så må vi også tænke på, hvilke forudsætninger deres tidligere uddannelsesperiode egentlig har givet dem for at optræde med den modenhed og ansvarsbevidsthed, som et studium reelt kræver. Tænk på, at alle disse unge i hele deres opvækst er blevet klappet på ryggen, beskyttet og fortalt, at de var Grønlands fremtid. Tænk på den menneskelige situation, mange af dem er i ved bevidstheden om, at de har svigtet, ikke alene sig selv og deres familier, men også forventningerne om, at *de* kunne være Grønlands strålende fremtid. Det kan måske være én af forklaringerne på, at nogle foretrækker at leve som subjekter i Danmark, at være evighedsstudenter i stedet for at vende tilbage til Grønland og offentligt erkende nederlaget. For at fuldstændiggøre billedet må det også nævnes, at det er almindeligt kendt, at en del, der ikke fuldfører deres studier, for en stor del med rette kan sige, at grønlandsinteresserne og arbejdet med disse har stjålet studietiden.

Lad mig også slutte min behandling af nutiden med at sige, at den danske befolkning hidtil har modtaget grønlænderne med vidtåbne arme og stor sentimentalitet, og dette rent bogstaveligt for de unge studerendes vedkommende, hvilket i sig selv jo er nok til, at man mister proportionssansen. Man kan diskutere, om der findes en negativ og positiv diskrimination mod grønlænderne, men sandheden i ære må det siges, at det sidste snarere er tilfældet.

III. Fremtid.

Jeg ved ikke, om den frivillige afvandring til Danmark vil vokse i fremtiden. Det er direkte afhængigt af den førte politik, dermed leve- og arbejdsvilkårene for grønlændere i Grønland. Hvis man skal spekulere over arbejdsmulighederne og arbejdspladsernes antal i Grønland, må det vel være logisk i første omgang at antage, at det ikke skulle være nødvendigt med massiv udvandring fra Grønland på grund af arbejdspladsmangel, så længe vi har den store margin af mange tusinde danske ansatte i Grønland. Det må for ethvert sundt tænkende menneske være rigtigt at an-

tage, at det er mere rigtigt at sende den danske arbejdsstyrke hjem, end at skulle tvangsforflytte grønlænderne til Danmark.

Uanset dette har vi nu i de sidste år, i særdeleshed det sidste halve år, hørt tale om planer for massiv udvandring af grønlændere til Danmark. Hvorledes man i det hele taget kan tale og planlægge noget sådant, uden at vide spor om, hvilken skæbne man egentlig sender dem til, er uforståeligt. Man må kræve, at de ansvarlige myndigheder både på Grønland og i Danmark i det mindste når så langt i deres spekulationer, som vi i komiteen PITO er kommet, og gør noget for rent videnskabeligt at undersøge grønlændernes tilpasningsproblemer i Danmark.

Hvis man betragter de mennesker, som man forventer at forflytte, er det vel naturligt at dele dem op i 2 grove klasser: 1. Kvalificerede. 2. Ukvalificerede.

Ang. den kvalificerede gruppe kan jeg ikke tro, at grønlandske ledere med god samvittighed over for det grønlandske folk kan påstå, at Grønland har råd til at miste dem. Og samtidig må det vel antages, at den kvalificerede gruppe er dem, der er stærkest repræsenteret i frivillig afvandring i forvejen, når arbejdsbetingelserne på Grønland ikke er tilfredsstillende.

Ang. den ukvalificerede gruppe er jeg alvorligt bange for, at de automatisk ender som et proletariat, og når jeg siger dette, refererer jeg til, hvad jeg tidligere har sagt i foredraget.

Hvordan fungerer egentlig et proletariat? I Her i Danmark er det så længe siden, at man har haft egentligt proletariat, at man måske har glemt det. Først kan man sige, at en proletar er nem at pege ud, og når sandheden skal siges, vil grønlændere jo blive nemme at udpege både på grund af sprog og udseende. Samtidig vil de med deres sociale placering og deres ringe uddannelsesgrad automatisk ende på laveste lønsskala og måske begynde at fungere som løntrykkere, hvis de optræder i massivt antal. De vil også af rent menneskelige grunde tendere til at klumpe sig sammen rent befolkningsmæssigt og vil på denne måde automatisk skille sig ud.

Hvordan vil den danske befolknings reaktion være på en sådan indvandring? Indstillingen har hidtil som nævnt været overmåde positiv, men de sidste års reaktion mod fremmedarbejderne mener jeg kan tages som en direkte indikation af, hvad der eventuelt kan møde indvandrende grønlændere. Jeg tror, det vil være forkert at tro, at den almindelige dansker, uanset at han dybt i sit sind er så demokratisk, som han er, egentlig er bedre end englændere, tyskere og amerikanere. Det ligger dybt i ethvert væsen at reagere på den, der er anderledes. Jeg tror, at problemet har været ukendt i det danske samfund simpelthen fordi der ikke har været noget fremmedelement i det danske samfund i massivt antal, før fremmedarbejderne kom. Jeg siger heller ikke, at det er alle danskere, som vil blive racister. Men det er da kendt, at raceproblemer meget let opstår ved en lille minoritets attitude over for de

fremmede. Og egentlig må det vel også nævnes, at der vel ikke skal så forfærdelig mange diskriminationserfaringer til, før de indvandrede grønlandere også begynder at diskriminere.

Det er min faste overbevisning, at en sådan massiv udvandring fra Grønland til Danmark ikke bør ske, før man har tænkt sig om mere end hundrede gange. Det ville være til skade for alle parter, både danskere og grønlandere.

Må jeg ikke have lov til at citere nogle brudstykker fra G-60 betænkningens „MÅLSÆTNINGER I GRØNLANDSPOLITIKKEN“? Citat: „Grønlandsudvalgets målsætning går klart imod en grønlandspolitik, der går ud på at skaffe den grønlandske befolkning økonomisk ligestilling med befolkningen i det øvrige Danmark ved at hjælpe den grønlandske befolkning til gradvis at flytte til Danmark, så den optages i den danske befolkning.“

Et par punktummer senere står: „En sådan politik ville medføre en delvis affolkning af Grønland og ophøret af den grønlandske befolknings liv som en enhed inden for det danske rige med eget sprog, egen kultur og egne traditioner. Det ville ikke være at løse de grønlandske problemer, men at opgive at løse dem.“

Se, det er jo klare ord, og folketetinget har jo sagt god for disse målsætninger.

Derfor må det, hvis vi fortsat skal høre og se folkeflytning drøftet som en mulighed, være lige så klart, at de ansvarlige politikere officielt – helst fra folketingets talerstol – indrømmer, at den hidtidige grønlandspolitik har slået fejl, og at man har opgivet at løse dem. Jeg siger ikke dette for at hænge nogen op, for ansvaret må deles og bæres af både danske og grønlandske politikere, men jeg siger det, fordi det så ville give plads for en ny diskussion og vurdering samt opstilling af nye målsætninger.

Det er jo menneskeligt at fejle, og det kan tilgives – men det er utilgiveligt ikke at ville eller kunne indrømme fejltagelser og så starte på en frisk, når et helt folks skæbne afhænger af det.

Hvis man lader tingene gå den nuværende skæve gang, må vi til at betragte den grumme mistanke om, at det, der sker på Grønland, er den groveste form for *nykolonialisme* i et mere realistisk lys. Hvis hele udviklingen på Grønland i det skjulte kun har været at skabe og sikre danske arbejdspladser og indtjeningsmuligheder på Grønland, så sig det dog, så ved grønlanderne i det mindste, hvor de står. De sidste 10 års udvikling har jo klart vist, at Erik den Røde's kolonisationsplaner endelig er lykkedes, og at det i sandhed er et grønt land for de nye kolonisatorer.

Jeg ved ikke, hvilken plads de herværende grønlandere vil indtage i den fremtidige grønlandsdebat, om de vil blive kvalt eller stritte imod mundkurven, som de hidtil har gjort. Kun vil jeg slutte med at konstatere, at når jeg ser tilbage over årene på de meninger og anskuelser, der har været fremført af grønlandske kredse hernede, så synes det, som tiden altid har været tilbøjelig til at give dem ret.